

VAN DROOM NAAR WERKELIJKHEID: HET EINDE VAN DAKLOOSHEID IN BELGIË

AANTEKENINGEN BIJ EN BESPREKING VAN DE DEBATTEN
TIJDENS DE CONFERENTIE

Auteurs

M. Wagener, N. De Moor, N. Emmanuelle, J. Moriau
CIRTES UCLouvain

Vertaling

Belga Translations

Grafische vormgeving

Damaso Jaivenois

Met de steun van

World Habitat
Nationale loterij
KBC Brussels

Bedankt aan de moderators

Mark Trullemans, Henk Van Hootehem, Frédéric Deborsu

Fotografie

Marie Michiels

**VAN DROOM NAAR WERKELIJKHEID:
HET EINDE VAN DAKLOOSHEID IN BELGIË**
AANTEKENINGEN BIJ EN BESPREKING VAN DE DEBATTEN
TIJDENS DE CONFERENTIE

INLEIDING

Het jaar 2023 vormt een belangrijke verjaardag in de geschiedenis van dakloosheid in België: op 12 januari 1993 werd de wet 'houdende een urgentieprogramma voor een meer solidaire samenleving' van kracht, die de openbare centra voor maatschappelijk welzijn bevoegd maakte voor dakloosheid en een eind stelde aan de landloperij als misdrijf.

Niet alleen de sluiting van de tehuizen voor bedelaars, maar ook veranderingen in de wet rond ambulante zorg (bv. sluiting van psychiatrische bedden) en in de behandeling van asielzoekers leidden ertoe dat er in de jaren 1990 meer mensen op straat terechtkwamen.

Het duurde even voor de meeste OCMW's hun bevoegdheid inzake dakloosheid ernstig namen, maar in de tussentijd werden in België heel wat nieuwe diensten opgericht, hoofdzakelijk door vrijwilligers, maar ook door de OCMW's.

Straatwerk, nachtopvang of noodhuisvesting, uitbreiding van de dagcentra, enz. hebben stuk voor stuk bijgedragen aan de wens om met laagdrempelige methoden dichterbij de mensen op straat te komen. Tegelijkertijd hebben we in alle grote steden een intensivering gezien van de humanitaire opvang, vooral in de winterperiode.

Het volledige dienstenaanbod in de sector is zowel kwalitatief als kwantitatief uitgebreid en geprofessionaliseerd in de drie gewesten. Er zijn nieuwe werkvormen zoals begeleid wonen, post-huisvesting of Housing First uitgetest, goedgekeurd en ingevoerd. Er ontstonden nieuwe beroepen, zoals wooncoaches. De teams op het terrein hebben nieuwe werkwijzen uitgeprobeerd voor sociale actie en begeleiding van mensen. De coördinatie van de diensten in de vorm van een netwerk in Wallonië en Brussel en in de vorm van een integratie van de vrijwilligersdiensten in Vlaanderen (bv. hervorming van de CAW) werd voortgezet.

Vrij recent hebben de Vlaamse, Brusselse, Waalse en Duitstalige regeringen herhaald dat ze dakloosheid willen aanpakken door in te zetten op preventie, uitbreiding van de begeleiding, coördinatie van de diensten in een lokaal beleid, toegang tot en behoud van huisvesting, en uitbreiding van de waarnemingsposten om zowel kwantitatief als kwalitatief de situaties van dak- en thuisloosheid beter in kaart te brengen.

Dertig jaar geleden trad de wet over het urgentieprogramma in werking, en het is vermeldenswaard dat de sector sindsdien is geëvolueerd. Maar uit de tellingen van Bruss'help blijkt ook duidelijk dat het aantal dak- en thuisloze mensen aanzienlijk stijgt. Ook andere tellingen in België tonen dat het probleem complex is en dat de verschillende situaties van dakloosheid zich niet beperken tot de grote steden, maar dat we in alle regiotypes in ons land mensen vinden die op zoek zijn naar onderdak. De profielen worden steeds diverser, en de gezondheids-, migratie-, sociale en energiecrisis verergeren de situaties.

Over de droom van de jaren 1990 om een eind te maken aan dakloosheid door de bevoegdheid toe te wijzen aan de OCMW's, kunnen we alleen maar zeggen dat de wet een belangrijke stap was, maar dat de aanzienlijke inspanningen van de afgelopen dertig jaar niet voldoende zijn geweest om op korte termijn uitzicht te bieden op het 'einde van de dakloosheid'.

De laatste jaren zien we echter een verandering in de vertegenwoordigingen. Waar de staat vroeger een gedesocialiseerde landloper enkel een humanitaire noodoplossing bood, is er een geleidelijke verschuiving geweest naar een aanpak die mensen met de meest complexe problemen kan helpen hun huisvesting te behouden en zich geleidelijk opnieuw te integreren. Dat betekent in fine dat het mogelijk is om iedereen te helpen een waardig leven te leiden. In juni 2021 ondertekende **België de Verklaring van Lissabon**, waarmee het zich tot doel stelde om tegen 2030 een einde te maken aan dakloosheid. Dit zijn de voornaamste doelen:

*« Niemand slaapt op straat vanwege gebrek aan toegankelijke, veilige en passende noodopvang;
Niemand woont langer in een nood- of overgangswoning dan nodig is voor een succesvolle overgang naar een permanente huisvestingsoplossing;
Niemand wordt ontslagen uit een instelling (bijv. gevangenis, ziekenhuis, zorginstelling) zonder een aanbod van passende huisvesting;
Uitzettingen moeten waar mogelijk worden voorkomen en niemand wordt uitgezet zonder hulp voor een passende huisvestingsoplossing, indien nodig;
Niemand wordt gediscrimineerd vanwege zijn daklozenstatus. »¹*

Hieronder belichten we de belangrijkste onderwerpen die aan bod kwamen tijdens de conferentie 'Van droom naar werkelijkheid: het einde van dakloosheid in België'. De debatten tijdens deze conferentie en dit verslag ervan zijn bedoeld om de balans op te maken van de praktijken, de wensen voor de toekomst te formuleren en mogelijke oplossingen naar voren te schuiven om dat doel te bereiken, en dat rond vier hoofdthema's:

1. data
2. huisvesting
3. begeleiding
4. preventie.

¹ Verklaring van Lissabon over het Europees Platform voor de bestrijding van dakloosheid, 21 juni 2021.

EEN ALLIANTIE OM EEN EIND TE MAKEN AAN DAKLOOSHEID

De dag werd ingeleid door **Kara Heron van de Glasgow Alliance To End Homelessness**, die toelichting kwam geven bij de vernieuwende strategie van de Schotse stad Glasgow om diezelfde doelstelling te behalen.

In de Schotse context, met 35.230 dak- en thuislozen op een bevolking van 5,5 miljoen, werd in 2018 een eerste actieplan opgezet door een groep academici, maatschappelijk werkers en peerhelpers, die een persoonsgerichte aanpak voorstelden. Een van de centrale strategieën in Schotland bestaat erin zo snel mogelijk huisvesting voor mensen te vinden en de tijd die in tijdelijke woningen en opvangcentra wordt doorgebracht, tot een minimum te beperken. In Glasgow woont slechts 10% van de Schotse bevolking, maar de stad is wel goed voor 19% van de dak- en thuislozen en de langste verblijfsduur in tijdelijke huisvesting.

In 2016 voerde Glasgow een strategische evaluatie van de dakloosheid uit met aanbevelingen om het probleem aan te pakken. Een van de belangrijkste vaststellingen van die evaluatie was de overlapping van de activiteiten van de hulpverleners in de sector en de versnippering van organisaties die hetzelfde werk doen. In 2017 werden workshops gehouden om te komen tot een oplossing op basis van een alliantie die door de overheid is goedgekeurd. Zo ontstond in 2020 de Alliance.

Die is in de eerste plaats een formele samenwerking tussen de partners, die dus de verantwoordelijkheid delen, ook wettelijk, met een aanpak die gericht is op de ontwikkeling van betere diensten voor de mensen die er gebruik van maken. De evaluatie van het project gebeurt op basis van collectieve prestaties en niet die van de individuele partners. Bij dit partnerschap zijn momenteel tien organisaties betrokken.

De belangrijkste strategische doelstellingen zijn dakloosheid voorkomen, prioriteit geven aan huisvesting, het aantal mensen en de tijd die in tijdelijke woningen wordt doorgebracht verminderen, persoonsgerichte diensten implementeren en ten slotte een beweging van verandering op gang brengen door samen te werken met andere sectoren, maar ook met de burgermaatschappij.

Het besluitvormingsproces in de Alliance berust op consensus en iedereen moet akkoord gaan met de te nemen stappen om ze te kunnen goedkeuren. Partnerschappen zijn erg belangrijk om het project lokaal te verankeren, en een groot deel van het eerste jaar werd besteed aan het opbouwen van sterke relaties met de sector en het ontwikkelen van diensten met de bevoegde mensen. Ook externe samenwerking is essentieel, en er worden vaak workshops, enquêtes en fora met terreinwerkers georganiseerd om de relatie van de Alliance met de sector te versterken. Er worden ook openbare enquêtes gehouden om de standpunten van de bevolking te kennen. In de toekomst wil de Alliance de informatie van alle diensten kunnen centraliseren, zodat degenen die er gebruik van maken, het gevoel hebben dat er slechts één dienst is die zich met hun situatie bezighoudt.

DISCUSSIES MET HET PUBLIEK

De **vraag**-en-antwoordsessie was bijzonder informatief. Aangezien er in Brussel, maar ook in België nood is aan samenwerking (eventueel volgens een model als de Alliance), **gingen veel vragen over de concrete werking van deze Alliance.**

Eerst en vooral herhaalde Kara Heron dat de Alliance tegemoetkomt aan een **nood aan samenwerking** en echte oplossingen voor de gebruikers van de diensten, maar ook voor de werkers. Het initiatief ging uit van academici, maatschappelijk werkers en mensen met ervaring met dakloosheid die samenwerkten. Ze wees ook op de noodzaak om nauw samen te werken met de burgermaatschappij, om zodoende een gemeenschap te creëren waar mensen zich veilig en vrij van stigmatisering voelen.

De sprekerster vermeldde de wens om **nauwer samen te werken met de openbare en particuliere huisvestingssectoren** om de toegankelijkheid en de kwaliteit van de huisvesting te verbeteren. Ze legde ook uit dat bij de Alliance daklozen of voormalige daklozen betrokken waren en nog steeds zijn. Al vóór de oprichting van de Alliance, in de voorbereidende fasen, is begonnen met workshops met die mensen, en er is een nationale traditie **om daklozen zelf te betrekken bij actieplannen om dakloosheid te bestrijden.**

Het publiek had bijzonder veel interesse bij de vraag hoe **alle instellingen, maar ook de andere sectoren, gemobiliseerd en betrokken kunnen worden.** Kara Heron legde uit dat het proces momenten van twijfel heeft gekend, dat de verandering niet gemakkelijk was en niet door iedereen werd aanvaard. Sommigen moesten worden overtuigd, en het was door te erkennen dat eerdere gezamenlijke missies mislukt waren, dat alle partners zich uiteindelijk achter deze nieuwe strategie schaalden.

Dit project, dat gebaseerd is op een methode die ieders consensus en instemming vereist, en de bereidheid om samen aan een gemeenschappelijke missie te werken, lijkt tot dusver vruchten af te werpen, ook al vergt het veel aanpassingen en staat het nog in zijn kinderschoenen. Kan het een voorbeeld zijn voor België?

PANEL 1 - DATA

Als inleiding tot dit eerste panel rond data luisterde de zaal naar de podcast 'Quand tu dors où' van HuNeeds. Hij werd gepresenteerd door **Gaëlle Guerrero**, coördinerend verpleegkundige van de My Way-afdeling van **Straatverplegers**, en bevat getuigenissen van mensen die op straat hebben geleefd en hun begeleiders. Gaëlle Guerrero benadrukte dat er niet één weg naar dakloosheid is en dat er dus ook niet één antwoord op kan zijn. De gegevens moeten de beleidskeuzes sturen om oplossingen voor te stellen die aangepast zijn aan de specifieke behoeften van alle mensen in België.

Vervolgens werden twee panelleden uitgenodigd om op het podium te komen spreken. De eerste was Koen Hermans, professor aan de KU Leuven en coördinator van de dak- en thuislozentellingen in België sinds 2020. De tweede was Louise Paquot, adviseur 'Tellingen en masterplan' bij Bruss'help, dat om de twee jaar in Brussel een telling organiseert.

Koen Hermans herinnerde ons eraan dat de steden een nationaal beleid nodig hebben om dakloosheid te kunnen bestrijden. Daarom moeten alle politieke niveaus samenwerken om oplossingen te vinden. Tussen 2016 en 2018 werd de MEHOBEL-studie uitgevoerd met als doel een gestandaardiseerde aanpak voor te stellen om de dakloosheid in België te meten, met name door na te gaan welke methoden in andere landen werden gebruikt en welke in België zouden kunnen worden gebruikt. Volgens Koen Hermans zijn er twee belangrijke aspecten waarmee rekening moet worden gehouden in het algemene proces voor het tellen van de dakloosheid in België. Enerzijds moeten cijfers worden verzameld in de steden, maar ook in semi-stedelijke en landelijke regio's. Anderzijds is de betrokkenheid en medewerking van de OCMW's essentieel om relevante cijfers te verkrijgen. Bovendien is de medewerking van een neutrale academische instantie noodzakelijk om de vertrouwelijkheid van de gegevens te waarborgen.

In 2020 werd een eerste tellingstest uitgevoerd in Leuven. In oktober van datzelfde jaar ging een eerste golf van tellingen van start in vier regio's: Aarlen, Gent, Luik en de provincie Limburg. Het jaar daarop vonden tellingen plaats in de steden Charleroi en Namen, het zuiden van West-Vlaanderen en de BraVio-zone rond Vilvoorde. Dergelijke tellingen vereisen dat allerlei diensten die mogelijk in contact komen met daklozen, samenwerken: OCMW's, ziekenfondsen, sociale diensten, sociale restaurants, sociale huisvestingsmaatschappijen (SHM's), gevangnissen, psychiatrische ziekenhuizen enz. De verkregen cijfers worden echter geanonimiseerd en geïnterpreteerd door de academische instantie die verantwoordelijk is voor het project (KU Leuven en UCLouvain).

De voornaamste tool voor de telling is de ETHOS Light-typologie. Die maakt het mogelijk om de situaties van dak- en thuisloosheid te definiëren. De verschillende leefsituaties worden erin gegroepeerd in zes werkcategorieën. Een zevende categorie omvat de mensen die met uitzetting bedreigd zijn.

In Kortrijk hebben 45 diensten aan het telproject deelgenomen en dus informatie verstrekt over mensen in de situaties die in de ETHOS Light-typologie zijn opgenomen. De vragenlijsten worden door de medewerker ingevuld samen met de getelde persoon, en dat neemt gemiddeld vijf tot tien minuten in beslag. De verzamelde gegevens zijn divers: geslacht, leeftijd, nationaliteit, duur van de dakloosheid, werkstatus, gezondheidstoestand enz.

Tot slot legde Koen Hermans uit dat deze tellingen een stukje van het zichtbare deel van de dakloosheids-'ijsberg' laten zien, maar dat men zich zeker bewust is van de beperkingen van het project omdat niet alle daklozen kunnen worden bereikt. Volgens hem zijn tellingen slechts een deel van de oplossing.

Vervolgens presenteerde **Louise Paquot** de tellingen die sinds 2008 om de twee jaar in Brussel worden uitgevoerd. Dankzij die tellingen kunnen alle mensen die door dakloosheid worden getroffen, zichtbaar worden gemaakt en wordt duidelijk hoe verscheiden hun situaties zijn. Door de telling om de twee jaar te herhalen, kan de evolutie van het verschijnsel worden gemeten. De verkregen cijfers ondersteunen de strijd tegen dakloosheid.

Bij eerdere tellingen werd dakloosheid gedefinieerd aan de hand van de ETHOS-typologie. Voor de telling in november 2022 wordt voor de ETHOS Light-typologie gekozen, om het proces te harmoniseren met de andere methoden die momenteel in België worden gebruikt. De tellingen worden geleid door een comité van verschillende actoren en bij elke telling zijn tal van werknemers uit de sector betrokken.

Louise Paquot presenteerde ook enkele cijfers van eerdere tellingen. In de openbare ruimte zijn 91,3% van de getelde personen mannen. In de noodhuisvesting zien we tussen 2016 en 2018 een toename van het aantal getelde personen door de migratiecrisis en het ontstaan van het Burgerplatform. In 2020 was er een stijging, met name als gevolg van plaatsen die tijdens de gezondheidscrisis werden gecreëerd en vrijgegeven. We zagen veel vrouwen in de COVID-voorzieningen na een toename van huiselijk geweld tijdens de gezondheidscrisis. Tot slot benadrukte Louise Paquot ook dat de cijfers over mensen in niet-conventionele woningen sterk schommelen in de tijd.

Op dit moment hebben de gegevens van voorgaande tellingen informatie opgeleverd over mensen die wonen in de openbare ruimte, in noodhuisvesting, in opvangcentra en in niet-conventionele woningen (vier van de zeven categorieën). In 2022 wil Bruss'help via een proeffase de verzameling van ruwe gegevens verbeteren, door meer gegevens over verborgen dakloosheid te verkrijgen door de twee soorten tellingen op elkaar af te stemmen. Het gaat dan om mensen die verblijven bij derden, in instellingen en in woningen waar ze met uitzetting bedreigd zijn. Daarnaast wil de organisatie ook de kwalitatieve gegevens verdiepen, door een uitgebreidere vragenlijst te gebruiken en door diensten zoals de OCMW's, de opvangcentra en de dagcentra er massaal bij te betrekken.

DISCUSSIES MET HET PUBLIEK

Allereerst werd Koen Hermans gevraagd naar **het concrete gebruik van de cijfers** voor de beleidsvorming en de mobilisatie van de resultaten van de tellingen die al werden uitgevoerd in de betrokken steden. Koen Hermans legde uit dat de nationale en lokale cijfers belangrijk zijn en mekaar aanvullen. De tellingen zullen volgens hem de wereld niet veranderen, maar kunnen wel helpen om groepen op te sporen die tot nu toe onzichtbaar waren. Hij legde bijvoorbeeld uit dat er in Limburg bijna 130 mensen in psychiatrische instellingen verbleven omdat er geen andere huisvestingsoplossing beschikbaar was. In Leuven werden veel adolescenten geïdentificeerd en daarom kleine initiatieven opgezet.

De twee onderzoekers werden vervolgens gevraagd naar de **mogelijke onderschatting van de resultaten** van de tellingen. Louise Paquot legde uit dat het moeilijk is om het hele verschijnsel te dekken en dat het er dus om gaat zo volledig mogelijk te tellen. Het is mogelijk te vergelijken wat vergelijkbaar is, met name de evolutie en de regelmaat van bepaalde cijfers, aangezien de tellingen om de twee jaar plaatsvinden in Brussel.

Daarna werd de onderzoekers gevraagd of het feit dat de **tellingen** worden uitgevoerd door verschillende organisaties, **een goede basis zou kunnen zijn om een alliantie te smeden** zoals in Glasgow. Voor Koen Hermans zijn deze tellingen belangrijk om het beleid op structureel niveau te beïnvloeden. Louise Paquot ziet al banden ontstaan door de geleidelijke harmonisatie van de telmethoden.

Tot slot werd Koen Hermans en Louise Paquot gevraagd welk advies zij zouden geven om **de verkregen cijfers om te zetten in acties**. Koen Hermans vindt het belangrijk hoe de cijfers worden geïnterpreteerd. Het is immers mogelijk een goed beleid te voeren en toch op nationaal niveau stijgende cijfers te hebben (hij herinnerde aan het voorbeeld van Denemarken, waar belangrijke vooruitgang is geboekt bij de toegang tot huisvesting, maar waar tegelijkertijd de cijfers zijn gestegen als gevolg van verschillende crisissen). De doeltreffendheid van het beleid kan dus niet alleen op basis van de cijfers worden beoordeeld. We moeten deze cijfers interpreteren om het algemene beeld van het verschijnsel te begrijpen aan de hand van verschillende expertises. Louise Paquot is ervan overtuigd dat de samenwerking tussen de verschillende actoren het mogelijk zal maken de nodige structurele oplossingen te ontwikkelen.

PANEL 2 - HUISVESTING

Het tweede panel is gewijd aan de centrale kwestie huisvesting. Dit deel werd, na een videogetuigenis, geopend met een presentatie door **Wanda Duhamel**, huurbeheerster bij **Straatverplegers**. Ze herinnerde eraan dat, ondanks de opname van het recht op veiligheid en waardigheid in de Universele verklaring van de rechten van de mens en het recht op behoorlijke huisvesting in de Belgische grondwet, die rechten worden ondermijnd door verschillende obstakels: het gebrek aan betaalbare, publieke en waardige huisvesting, de toegang tot dergelijke huisvesting voor mensen zonder papieren en de controle over mensen en hun woningen.

De eerste spreker van dit panel, **Mathilde Flas**, is doctorandus in stadsplanning en ruimtelijke ordening aan de **universiteit van Luik** en houdt zich bezig met de problematiek van leegstaande woningen. Ze opperde het inzetten van leegstaande woningen als een reëel hulpmiddel, gezien de bevolkingsgroei en de noodzaak om het woningtekort op te vangen.

De spreekster stelde ons voor om drie vragen te beantwoorden, die bijzondere uitdagingen aan de orde stellen. Ten eerste wordt, als we de leegstaande woningen willen kwantificeren, duidelijk dat er een gebrek is aan bestaande gegevens erover, en dat ze moeilijk te achterhalen zijn. 45.000 leegstaande woningen in Wallonië lijkt dan ook een sterke onderschatting van de werkelijke situatie.

Als we ten tweede de leegstaande woningen proberen te karakteriseren, kunnen we begrijpen waarom ze leegstaan. Uit die vraag komt een opdeling in drie categorieën naar voren:

1. Leegstand als gevolg van juridische blokkering (probleem met erfenis, onverdeelde eigendom enz.);
2. Leegstand als gevolg van marktverval (woningen in te slechte staat, niet aantrekkelijk op de markt en te duur om te renoveren);
3. Leegstand als gevolg van de eigenaar (die wil speculeren of zijn woning niet wil verhuren of verkopen).

Er bestaan echter verschillende oplossingen om leegstaande woningen te mobiliseren, leegstand te bestrijden of eigenaars aan te moedigen om woningen te renoveren en opnieuw op de markt te brengen. De SHM's bieden financiële steun voor renovatiewerken, maar dat is soms niet genoeg. Voor gevallen van speculatie kan belasting op leegstaande woningen werken, maar voor renovatiegevallen volstaat dat niet altijd als stimulans. Bij administratieve boetes zien we hetzelfde probleem. Gedwongen vordering door een SHM is interessant, maar het valt nog te bezien of dat een succesvol systeem zal worden gezien het gebrek aan middelen en personeel bij de SHM's. Ten slotte moeten andere actoren, die van justitie, ingeschakeld worden om te verzoeken de leegstand op te heffen.

Tot slot herinnerde ze het publiek eraan dat het weer op de markt brengen van leegstaande woningen geen kortetermijnoplossing is, gezien de tijd die ervoor nodig is, maar een oplossing die moet worden overwogen in een strategie voor de langere termijn. Deze strijd moet samengaan met die tegen onwaardige huisvesting, aangezien beide het recht op huisvesting schenden en de menselijke waardigheid ondermijnen.

Vervolgens kwam **Cornelis Klint**, beleidsadviseur in **Leuven** voor dak- en thuisloosheid, aan het woord. Hij schetste eerst de situatie rond sociale huisvesting in Leuven: er staan meer dan 6.000 gezinnen op de wachtlijst voor een sociale woning en de vastgoedmarkt is er ontoegankelijk. De bouw van sociale woningen verloopt zeer traag en de voor de bouw beschikbare grond wordt niet toegewezen aan de bouw van sociale woningen. De socialehuisvestingsactoren kunnen niet concurreren met de private projectontwikkelaars. Om dat tekort aan te pakken, werden drie mogelijkheden voor de huisvestingsstrategie besproken.

Ten eerste moet het aanbod worden vergroot. Daartoe worden drie oplossingen voorgesteld:

1. Samenwerken met vastgoedprojectontwikkelaar AG Stadsontwikkeling Leuven, die voorstelt om gebouwen te kopen voor mensen in preciaire situaties en zo een huur aan te bieden die 20% onder de marktprijs ligt;
2. Leegstaande gebouwen renoveren en eigenaars verplichten om ze te verhuren;
3. En particuliere eigenaars en projectontwikkelaars motiveren om te verhuren aan preciaire doelgroepen, ondanks het gebrek aan wettelijke hefboomen om dat te doen.

Vervolgens wil de stad de inwoners die op de wachtlijst staan, verder ondersteunen. Vlaanderen voorziet al in een premie, maar pas na vier jaar op de wachtlijst. Leuven zou al na een jaar wachten een financiële toelage willen verlenen.

Ten slotte wil de stad zelf nieuwe socialehuisvestingsprojecten ontwikkelen, in samenwerking met actoren uit de sector. Tot besluit herinnerde hij het publiek eraan dat kleine initiatieven welkom zijn, maar dat een federale strategie cruciaal is voor een impact op langere termijn.

Om dit panel af te sluiten, nam de derde spreker, **Anne Bauwelinckx van de Brusselse Bond voor het Recht op Wonen (BBRoW)**, het woord. De missie van de BBRoW bestaat erin om eerstelijnsactoren samen te brengen, maar ook om de eisen van de sector onder de aandacht van de beleidsmakers te brengen en om studies en analyses over het huisvestingsvraagstuk te produceren. Anne Bauwelinckx herinnerde het publiek er eerst nogmaals aan dat er geen huisvestingscrisis in termen van kwantiteit is, maar een tekort aan betaalbare woningen. In Brussel zijn slechts 10% van de gebouwde woningen publieke woningen.

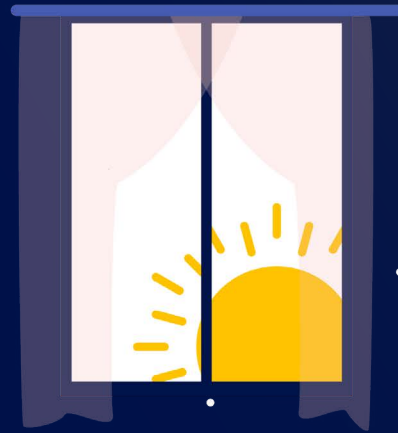
Publieke woningen zijn niet noodzakelijk sociale woningen². Er is een structureel tekort aan sociale woningen, die slechts 7% van het woningbestand in Brussel vertegenwoordigen. Dat betekent dat mensen gedwongen zijn om op de particuliere markt een woning te vinden. De wachttijden voor een sociale woning liggen tussen 8 en 15 jaar. Sinds 2005 probeert de regering de bouw van sociale woningen te stimuleren, maar de resultaten blijven uit³.

Het lage tempo van de bouw van sociale woningen is te wijten aan twee belangrijke factoren: de lang aanslepende procedures (politieke besluitvorming, urbanisme, openbare aanbesteding, beroepsprocedures enz.) en de moeilijkheid om bouwgronden te mobiliseren voor betaalbare huisvesting. Ondanks het feit dat die publieke percelen bestaan, ziet de BBRoW een gebrek aan politieke wil om ze om te zetten in sociale woningen, vooral in de gemeenten in het zuidwesten van Brussel, waar er al bijna geen sociale woningen zijn.

Om die problemen aan te pakken, eist de BBRoW dat alle publieke grond publiek blijft en dat ten minste 60% van de erop gebouwde woningen een sociale woning is. Bovendien vraagt de BBRoW dat privéontwikkelaars verplicht worden om een deel sociale woningen te voorzien in hun projecten. Door de stijgende huurprijzen op de privémarkt besteden Brusselaars een steeds groter deel van hun inkomen aan huur, tot zelfs 70%. Mensen krijgen het steeds moeilijker om hun huur te betalen, wat leidt tot steeds meer uitzettingen. Als reactie daarop bestaat sinds 2021 het concept van buitensporige huurprijzen (d.w.z. huurprijzen die de referentiehuurprijzen overschrijden), die strafbaar zijn, maar het komt zelden tot sancties.

² Heel wat publieke woningen worden eerder beschouwd als woningen met een gematigde huurprijs en zijn moeilijk toegankelijk voor huishoudens met een laag inkomen.

³ In 2021 was nauwelijks de helft van het aantal woningen gebouwd dat oorspronkelijk in het gewestelijk Huisvestingsplan van 2005 was gepland. Voor een gedetailleerde analyse: BBRoW (2022), De productie van sociale huisvesting in Brussel: Erfenissen, obstakels en nieuwe strategieën.

DISCUSSIES MET HET PUBLIEK

Tijdens de vraag-en-antwoordsessie werden verschillende kwesties opnieuw onder de aandacht gebracht. Eerst kwam de kwestie van een **gecoördineerd beleid voor de strategie om dakloosheid te bestrijden** aan bod. De tellingen hebben wel degelijk geleid tot de **ontwikkeling van lokale strategieën**, zoals we zagen in Leuven, maar de **federale huisvestingsplannen** volstaan niet. Dat geldt ook voor de **leegstaande woningen**, waar de verantwoordelijkheid van de gemeenten, gewesten of federale overheid niet duidelijk lijkt te zijn, wat het opzetten van acties en strategieën bemoeilijkt.

De kwestie van **slecht beheer en slecht onderhoud van sociale woningen** door de Openbare Vastgoedmaatschappijen (OVM's) werd ook benadrukt. Om die problemen aan te pakken, biedt de BBROw technische ondersteuning voor renovaties. Bovendien was de fusie van de OVM's in 2016 ook bedoeld als oplossing om ze te professionaliseren. De sprekers werden gevraagd naar **de uitzettingen**. De BBROw bevestigde zijn standpunt ten gunste van het verbod op uitzetting zonder oplossingen voor herhuisvesting, en de noodzaak om te werken aan de preventie van die moeilijke situaties.

PANEL 3 – BEGELEIDING

Voor dit derde panel over de ondersteuning van daklozen en voormalig daklozen betraden verschillende gasten met diverse achtergronden het podium: Coralie Buxant (directeur van de vzw Les Trois Portes in Namen), Adriana Costa Santos (medevoorzitter van BelRefugees), Isabella Reati (projectleider van de vzw Affiliation), Peter-Jan Heylenbosch (wooncoach van het OCMW van Gent) en tot slot Charles-Antoine Sibille (psychiater van het mobiele team van het netwerk 107 in Brussel).

Voor de presentaties van start gingen, leidde **Filip Keymeulen**, straathoekwerker bij **Diogenes**, de sessie in door te vertellen over het dagelijkse begeleidende werk van de werknemers van deze vzw. Diogenes werkt vooral in openbare en semiopenbare ruimtes, en het is daar dat ze mensen ontmoeten en proberen een relatie met hen op te bouwen. Vertrouwen staat centraal in hun werk, aangezien de mensen die ze begeleiden, vaker wantrouwig zijn door hun ervaringen op straat. Diogenes volgt mensen gedurende hun volledige traject en doorheen alle stappen, of het nu gaat om gezondheid, familie, administratie, toegang tot rechten of migratie. Hoewel de werkers geen formele overeenkomst met andere diensten hebben, werkt Diogenes samen met tal van verschillende actoren om een oplossing voor de dakloze te vinden. Zo bekomen ze een overzicht van de mogelijkheden die de dakloze heeft om zijn rechten als burger te herwinnen en zijn situatie te stabiliseren, zelfs als de persoon in kwestie geen klassiek individueel huisvestingsplan wil volgen en liever op straat blijft.

De rest van het derde panel bestond in een toelichting door elke spreker van de begeleiding die hij of zij aan zijn of haar publiek biedt, waardoor de diversiteit van de bestaande diensten werd benadrukt. Eerst legde **Coralie Buxant** de vele en diverse diensten uit die de instelling ‘**Les Trois Portes**’ aanbiedt: onthaalhuis voor mannen en vrouwen, Housing First-dienst, crèche enz. Deze presentatie belichtte echter vooral het paradigma van een begeleiding die gericht is op empowermentmethoden. De vzw heeft immers onlangs besloten anders te werk te gaan in haar begeleiding en benadering van daklozen. Ze legt nu de nadruk op de middelen waarover de personen in kwestie beschikken en op de middelen die de werkers hebben om oplossingen te vinden. Als reactie op de vraag naar de nodige tools voor die mentaliteitswijziging, benadrukte Coralie Buxant het belang van een veilige omgeving voor de werkers en van de rol als sociaal laboratorium waar iedereen nieuwe begeleidingsmethoden kan uitproberen.

Vervolgens nam **Adriana Costa Santos** het woord. Ook zij lichtte de evolutie toe in de begeleiding die wordt geboden door het **Burgerplatform voor steun aan Vluchtelingen**, dat in 2015 in het Maximiliaanpark werd opgericht om materiële basissteun te verlenen aan asielzoekers. Sindsdien heeft het platform zich ontwikkeld rond twee belangrijke pijlers: enerzijds het aanreiken van passende opvangoplossingen, waarbij de burgers rechtstreeks betrokken zijn, en anderzijds de tweede pijler, die draait rond meewerken aan het veranderen van de politieke en maatschappelijke vertegenwoordiging en houdingen ten aanzien van de migratiekwesitie. Adriana Costa Santos wees op de ontwikkeling van onthaal- en begeleidingsmethoden waarbij de burgers rechtstreeks worden betrokken. Die krijgen de rol van directe actoren en scheppers van banden en sociale samenhang.

Isabella Reati beschreef een andere benadering van begeleiding, die van mensen huisvesten via **Housing First**-projecten. Die begeleiding is gebaseerd op de vaststelling dat mensen die ergens gehuisvest worden, vaak geïsoleerd zijn, geen banden hebben en weinig contacten, weinig vrienden en weinig familie om zich heen hebben. Ze hebben soms een slecht zelfbeeld en een beschadigde relatie met de maatschappij. De vzw werkt dus aan het proces van sociale binding via het individu of het collectief.

Peter-Jan Heylenbosch, Housing First-wooncoach van **de stad Gent**, begeleidt mensen die worden gehuisvest dankzij een samenwerkingsprotocol tussen het Gentse OCMW en de SHM's, die hen 41 woningen per jaar ter beschikking stellen. In dit geval begeleiden ze hen samen met de sociaal assistenten van de stad Gent, wat een scheiding van de rollen mogelijk maakt: de sociaal assistenten zorgen voor het financiële en administratieve aspect, en de wooncoaches nemen de algemenere begeleiding op zich. Die manier van werken vereist goede communicatie. De diversiteit aan diensten die de stad en het OCMW aanbieden, wordt ook vaak door de coaches gemobiliseerd.

Tot slot begeleiden **Charles-Antoine Sibille** en zijn team **mensen die dakloos of zeer slecht gehuisvest zijn en een geschiedenis van psychiatrische zorg hebben**. Ze bieden tijd en een luisterend oor voor alle kwesties in verband met de zelfkant van de samenleving, en werken vanuit de rechten van de mens. Het gaat erom een relatie op te bouwen met de sterkst geïsoleerde mensen. Bij de vraag naar tips voor werkers over hoe ze mensen met psychiatrische stoornissen het best kunnen ondersteunen, benadrukte Charles-Antoine Sibille de noodzaak om elkaar te vertrouwen en dezelfde niet-ondervragende en niet-oordelende houding aan te nemen die ze gewend zijn.

Na deze korte presentaties over manieren van begeleiden werden in verschillende vragen aan elke spreker enkele uitdagingen in de begeleiding aan de orde gesteld die moeten worden benadrukt.

Als we kijken naar de verschillende obstakels waarmee deze professionals te maken krijgen, komen in de eerste plaats enkele belangrijke elementen naar voren: de noodzaak van een algemene evaluatie van het systeem die zich niet beperkt tot evaluaties van instellingen zonder de acties als geheel te bekijken. De noodzaak van de creatie van een onthaltende cultuur bij de culturele plaatsen, de instellingen en ook de burgers, waardoor mensen een band kunnen creëren met het collectief, en het belang van aandacht voor de trajecten van de mensen die we willen helpen om het dienstenaanbod aan te passen aan hun realiteit.

In de tweede plaats geeft de kwestie van de netwerkvorming voor begeleiding waartoe onze sprekers vaak oproepen, ook aanleiding tot een reeks overwegingen. Het belang om verschillen in waarden, missies en benaderingen terzijde te laten om de prioriteit te leggen bij de behoeften van de persoon, en om waakzaam te zijn voor situaties waarin mensen op verschillende plekken steeds opnieuw hun verhalen vol trauma's en schaamte moeten vertellen, wat vermeden zou kunnen worden door een betere samenwerking tussen de diensten.

Coralie Buxant van haar kant steunt de wens om een algemene dienst te behouden, die voor bepaalde vragen doorverwijst naar andere gespecialiseerde diensten, en niet toe te geven aan de verleiding om te willen specialiseren en daardoor de diensten te doen verzuilen. Ook wordt de vraag gesteld welke rol de overheid zou kunnen spelen bij het aanmoedigen van een meer formele en meer systematische samenwerking tussen de diensten.

Ten derde wordt de sprekers gevraagd zich uit te spreken over het gebrek aan perspectief (bijvoorbeeld de huisvestingscrisis) en over de verzadiging van de diensten. Daarvoor wordt de noodzaak om de werkdruk van de werkers te verminderen als oplossing naar voren geschoven, door nieuwe functies te creëren, zoals wooncoaches, bemiddelaars enz. om tijd te kunnen vrijmaken.

DISCUSSIES MET HET PUBLIEK

De vraag-en-antwoordsessie met het publiek bracht ook verschillende problemen aan het licht. Allereerst maakt **het eenzaamheidsprobleem** van geherhuisveste mensen ons het **belang duidelijk van de diversiteit van het aanbod en de initiatieven die worden voorgesteld**, zodat iedereen een oplossing kan vinden die bij hem of haar past en die blijvend kan zijn.

Een tweede kwestie die onze sprekers bezighoudt, is die van de **zelfvoorzienendheid van de diensten** en het afscheid van de begeleide mensen met wie de teams een band hebben opgebouwd. In dat verband benadrukten onze sprekers hoe moeilijk het is om een dossier af te sluiten. Om dat proces te vergemakkelijken, kan de mogelijkheid om het te allen tijde te heropenen helpen. Bovendien kan **werken in een netwerk en dus de mogelijkheid hebben om het dossier over te dragen aan andere diensten uit het gemene recht**, die niet zullen verdwijnen en die hulpmiddelen zullen worden voor de mensen die worden begeleid, de teams ook geruststellen.

Onze panelleden werden ook gevraagd naar hun mening over de **noodzaak van een interfederaal plan** voor de coördinatie van hun acties. Daarover lopen de meningen gelijk: elke locatie heeft haar specifieke kenmerken, en daarom is het belangrijk dat er een lokaal beleid blijft bestaan dat daarmee rekening houdt, maar er is ook een federaal kader nodig. Alle bevoegdheidsniveaus zijn betrokken.

Ter afsluiting van het derde panel van de dag konden de sprekers zich uitspreken over actievoorstellen om **een breed partnerschap uit te bouwen**. Ook die laatste vraag leverde interessante antwoorden op: samenwerken aan preventie, nadenken over onze actiemogelijkheden, en dat zonder extra middelen, de tijd nemen om te analyseren en te modelleren wat er wordt gedaan om de praktijken te objectiveren, bruggen slaan tussen justitie en begeleiding, en ten slotte **sociale rechtvaardigheid, maar ook epistemische rechtvaardigheid bevorderen**.

PANEL 4 - PREVENTIE

Het panel 'Preventie' werd geopend met een presentatie door **Julien Perriaux van de dienst Begeleid Wonen van het OCMW van Sint-Gillis**, die als opdracht heeft uitzettingen te voorkomen en mensen te helpen hun zelfstandigheid en huisvesting te behouden. De dienst Begeleid Wonen ontvangt via de griffie van de vrederechter informatie over de indiening van elk verzoek tot uitzetting voor het grondgebied van de gemeente. De rol van de dienst bestaat erin de huurders te informeren over de procedure en hen erop voor te bereiden. Afhankelijk van het dossier moeten ze contact opnemen met de verhuurder om te onderhandelen over een betalingsplan of uitstel, de persoon voorstellen om een advocaat in de arm te nemen, contact opnemen met het OCMW om de schuld in beheer te nemen, enz. Als de uitzetting onvermijdelijk is, wordt de dienst door de politie of de deurwaarder op de hoogte gebracht van de dag van de eigenlijke uitzetting. De dienst Begeleid Wonen biedt ook juridische en administratieve begeleiding. De gebruikers zijn mensen met een veelheid van profielen en met verschillende behoeften: psychologische problemen (paranoia, agorafobie, syndroom van Diogenes enz.), overmatige schuldenlast, sociaal isolement, slecht zelfbeeld, verslavingen enz. Tot slot verduidelijkte Julien Perriaux dat de psychosociale, budgettaire en administratieve begeleiding door Begeleid Wonen weliswaar een aanvulling vormt op het curatieve werk, maar niet volstaat. Ze moet gepaard gaan met essentiële structurele middelen zoals toegang tot voldoende tijdelijke en permanente huisvesting.

Daarna was het aan **Eric Vreven van CAW Limburg** die het had over het preventiewerk dat hij in zijn dienst verricht in het kader van het CABRIO-project. Nadat werd vastgesteld dat sommige mensen niet in aanmerking kwamen voor de bestaande maatschappelijke ondersteuning om toegang te krijgen tot huisvesting, sloegen drie gebieden in Limburg de handen in elkaar om een multidisciplinair team op te richten dat kan voorzien in: psychiatrische zorg, hulp bij zelfstandig wonen, sociale begeleiding, begeleiding bij huisvesting, en zorg voor druggebruikers. Het team wil dicht bij de mensen staan en onvoorwaardelijke hulp bieden die is aangepast aan de personen zelf. Het team bemiddelt ook tussen de gebruikers en hun verhuurders (particulieren, SHM's enz.), de opvangcentra, de verantwoordelijken van de diensten, en biedt praktische steun bij schuldbeheer. Het CABRIO-project wil ook samenwerken met de directe omgeving van de begunstigde, om deze preventieve aanpak te ondersteunen en ervoor te zorgen dat de begunstigde in zijn woning kan blijven.

De spreker opperde het vorderen van leegstaande gebouwen en alternatieve vormen van huisvesting als belangrijke hefboomen om daklozen toegang te geven tot onderdak. Op het gebied van preventie lijkt het noodzakelijk dat de diensten zo vroeg mogelijk ingrijpen bij uitzettingsprocedures. Het door de diensten aangeboden 'loket huisvesting' is een essentiële toegangspoort, zodat mensen met vragen de nodige informatie kunnen inwinnen. Al deze informatie moet duidelijker worden voor de gebruikers. Tot slot wees **Eric Vreven** op twee elementen die volgens hem cruciaal zijn om dakloosheid te voorkomen: voldoende betaalbare woningen en hogere lonen, zodat mensen zich een woning kunnen veroorloven.

David Praile van het Rassemblement Wallon pour le Droit à l'Habitat (RWDH) werd vervolgens gevraagd de verkennende studie over huisuitzettingen in Wallonië te presenteren. Er zijn in theorie drie vormen van uitzetting (gerechtelijke, illegale – zonder titel of recht – en administratieve – in geval van onbewoonbaarheid), maar uit de studie door het RWDH bleek dat er een soort grijze zone is met gedwongen vertrekken en informele uitzettingen. Veel mensen worden namelijk dakloos zonder dat er een uitzettingsprocedure aan te pas komt: wanneer ze moeten vertrekken bij familie of vrienden, wanneer ze een instelling verlaten, of wanneer een huurder zijn woning verlaat na een opzegging zonder dat hij een nieuwe huisvestingsoplossing heeft. Op acht jaar tijd is in Wallonië het aantal vonnissen over huurproblemen met een factor 2,5 toegenomen. Het RWDH stelt vast dat zeven op de tien vonnissen betrekking hebben op wanbetaling van de huur met een gemiddelde huurachterstand van 2.300 euro (gemiddeld drie tot vier maanden huur). De schulden kunnen dan in de loop van de procedure verdubbelen of verdrievoudigen (door de procedurekosten en verder olopende onbetaalde huur). We zien ook een reeks 'escalatiefactoren': gebrek aan toegang tot nuttige informatie, geen toegang tot rechten, de zeer uiteenlopende praktijken van de OCMW's, een gebrek aan actieve deelname van de huurder aan de procedure (een op twee vonnissen wordt bij verstek gewezen), de beslissende rol van de belanghebbenden en het ontbreken van een nieuwe huisvestingsoplossing. Die vaststelling maakt het anderzijds mogelijk een reeks 'de-escalerende factoren' te bepalen, zoals toegang tot informatie, ondersteunende interventie, begeleiding, de tussenkomst van een derde en de aanwezigheid van de huurder bij dagvaardingen voor de rechtbank

David Praile noemt het gebrek aan gegevens over uitzettingen een belangrijk obstakel voor de sector. In Brussel loopt nu een telling (BRUHOME-project), maar in Wallonië worden die gegevens niet verzameld. Het zou echter nuttig zijn om dergelijke procedures nader te bestuderen, aangezien er een 'trechtereffect' is: van de uitzettingen waartoe opdracht is gegeven, wordt slechts een klein aantal uitgevoerd. In sommige gevallen worden oplossingen gevonden, maar in andere gevallen verdwijnt een hele reeks huurders in de loop van de procedure, zonder enige zekerheid dat ze beter zullen worden gehuisvest. Een aantal van hen zullen thuisloos worden. Na een gedwongen uitzetting zijn herhuisvestingsoplossingen meer dan onzeker. Uit een studie van de Fondation Abbé Pierre blijkt dat 30% van de uitgezette huishoudens onmiddellijk een oplossing vindt, 30% binnen zes maanden en 30% tussen één en twee jaar of langer. Uitzettingen hebben dus blijvende gevolgen voor de huishoudens. De spreker benadrukte de blijvende destabilisering van de huishoudens: een kwetsbaarheid die steeds kritiekere levenssituaties mee in de hand werkt. **David Praile** nodigde het publiek uit om na te denken over het continuüm tussen uitzetting en thuisloosheid. Uitzettingen dragen bij tot een dynamiek van vastzitten in slechte huisvesting, waarbij mensen in hun leven meerdere uitzettingen meemaken, soms snel na elkaar. Het RWDH denkt dat het voorkomen van uitzettingen een manier zou zijn om de stroom van daklozen te verminderen, hoewel dat causale verband tot dusver onvoldoende cijfermatig is onderzocht.

De laatste sprekerster van het panel 'Preventie' was **Patricia Vansnick van de vzw Passage pour les sortants de prison**. Deze jonge vzw ontstond in 2018 na de vaststelling van het gebrek aan begeleiding voor mensen die de gevangenis verlaten. Tot dan werd in de regio Namen geen dergelijke dienst aangeboden om dit publiek te begeleiden. Het initiatief sluit aan bij het Naamse memorandum 'Fin du sans-abrisme à Namur ? C'est possible !' en is geïnspireerd op het Housing First-model, maar zonder daadwerkelijk aan Housing First te doen. Het idee is om overgangshuisvesting te zien als de basis van waaruit sociale re-integratie kan beginnen. De vzw stelt wie de gevangenis verlaat dus een woning ter beschikking met een verlengbare overeenkomst van 8 maanden, waardoor de persoon in kwestie dus een gematigde huur en een preciaire woonovereenkomst heeft en zijn rechten als dakloze op de toeganglijsten voor sociale huisvesting niet verliest. Het doel is dan de persoon te begeleiden in een proces van sociale re-integratie (inschrijving bij het OCMW, de gemeente enz.) en de banden met het Naamse netwerk te bevorderen om de opbouw van een duurzame dynamiek te ondersteunen. De vzw telt op dit moment vijf vrijwilligers en vier huurappartementen die door twee Waalse openbare huisvestingsmaatschappijen ter beschikking worden gesteld. Ze ontwikkelt partnerschappen met verschillende diensten van het psycho-medisch-sociaal netwerk van Namen. Patricia Vansnick benadrukte hoe belangrijk het is dat er een band wordt opgebouwd tussen de gedetineerden en hun begeleiders voor en na het verlaten van de gevangenis. Het contact met het OCMW kan bijvoorbeeld worden gelegd voorafgaand aan de vrijlating, zodra geweten is wanneer die zal plaatsvinden. Dat voorafgaande contact is een eerste schakel in de organisatie van de vrijlating. Dankzij de netwerkvorming werkt de Naamse vzw ook samen met verschillende Naamse diensten (First in Street Support Assistant - FISSA, relais gezondheid, wooncoaches, Dokters van de Wereld enz.).

De aansluiting tussen de vrijgave van een woning en de toewijzing ervan aan iemand die huisvesting nodig heeft, blijft een uitdaging, net als de financiering van huurwoningen, het gezamenlijk opbouwen van een gepast begeleidingssysteem dat door de betrokkene wordt aanvaard, begeleiding bij de eenzaamheid en de angst die de hervatting van het vrije leven meebrengt, de voortzetting van de oproepen tot verandering van de situatie van gedetineerden die de gevangenis verlaten en de ontwikkeling van dit soort systemen. Vandaag bestaat de uitdaging erin te zorgen dat de gedetineerde werkelijk als burger wordt beschouwd, dat hij of zij in de gevangenis met name over een geldige identiteitskaart beschikt. Patricia Vansnick legde de nadruk op de opwaartse spiraal die in gang wordt gezet wanneer zaken vóór de vrijlating uit de gevangenis worden geregeld, zodat op alle administratieve vereisten wordt geanticipeerd en de begeleiding op het moment van vrijlating al loopt

DISCUSSIES MET HET PUBLIEK

De gedachtewisseling met het publiek was een gelegenheid om terug te komen op **het belang van samenwerking en netwerkvorming tussen de verschillende diensten die betrokken zijn bij de begeleiding van daklozen**, of ze nu op straat leven of uit de gevangenis komen. De sprekers benadrukten het belang van communicatie en uitwisseling tussen actoren uit verschillende sectoren en disciplines, maar ook met de persoon zelf.

SLOTDEBAT

De dag werd afgesloten met een slotdebat met **Alain Maron (minister van Gezondheid en Sociale Actie van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering)**, **Nina Roox (adviseur van staatssecretaris voor Asiel en Migratie Nicole de Moor)**, **Céline Nieuwenhuys (secretaris-generaal van de Federatie van de Maatschappelijke Diensten)**, **Joy Verstichele (coördinator van het Vlaams huurdersplatform)** en **filosoof en econoom Joël Van Cauter (fellow bij de denktank Itinera)**.

De gesprekken gingen over verschillende van de kwesties die gedurende de dag door de sprekers en het publiek waren aangekaart. Onze panelleden stelden verschillende pistes voor om dakloosheid te bestrijden. Housing First werd vanaf het begin van het debat naar voren geschoven als een oplossing die verder moet worden ontwikkeld, ondanks de structurele obstakels waarmee het te maken heeft: het gebrek aan beschikbare woningen en de status van de doelgroep, waarvan de meerderheid geen papieren heeft, en dus ook geen rechten.

Die laatste vaststelling leidde het gesprek naar de verwachte kwesties van migratie en regularisatie. Sommigen zijn van mening dat massale regularisatie onontbeerlijk is om rechten toe te kennen aan mensen in een niet-geregulariseerde situatie, die 50 tot 70% van de daklozen in Brussel uitmaken, en zo dakloosheid te bestrijden. Hoewel die maatregel niet op de politieke tafel lijkt te liggen, is het openstellen van rechten zoals werkvergunningen voor mensen zonder papieren een van de genoemde oplossingen.

Deze kwestie heeft ook betrekking op Europese daklozen, die niet kunnen worden uitgezet en niet naar hun land willen terugkeren, maar die geen sociale uitkeringen ontvangen en dus bijzonder kwetsbaar zijn.

Ook de nood aan meer financiële middelen en meer erkenning voor maatschappelijk werk kwam aan bod.

Het is geen verrassing dat ook in het debat de nadruk werd gelegd op de structurele oorzaken die elke hoop op verbetering in de weg staan: de huisvestingscrisis, het gebrek aan publieke woningen, de daling van het overheidsaandeel in verschillende sectoren zoals energie of gezondheidszorg, enz.

Het gebrek aan betaalbare woningen op de privémarkt en aan publieke en sociale woningen blijft uiteraard een groot probleem. De oplossingen die worden aangedragen, lijken ontoereikend te worden geacht of onvoldoende te worden benut.

De noodzaak van structurele antwoorden op de huisvestingscrisis, zoals de bouw van publieke woningen of het toewijzen van een deel van de beschikbare woningen aan daklozen, kwam tijdens het debat regelmatig terug.

De moeilijke Belgische politieke context en de verdeling van de bevoegdheden tussen de verschillende gefedereerde entiteiten werd genoemd als een probleem bij het opzetten van een gecoördineerd beleid voor armoedebestrijding. Ook de implementatie van een globaal beleid, dat alle bevoegdheidsniveaus zou omvatten, en de noodzaak van een betere samenwerking tussen die verschillende niveaus werden genoemd.

Tijdens het slotwoord werd nogmaals de reële noodzaak aangehaald om het perspectief te verbreden en niet alleen de actoren die betrokken zijn bij armoede en dakloosheid bijeen te brengen, maar ook de spelers op de arbeids- en vastgoedmarkt, want dat zijn sleutelsectoren in de productie van armoede.

ALGEMEEN BESLUIT

Deze dag droeg de titel 'Van droom naar werkelijkheid: het einde van dakloosheid in België', maar in dit besluit willen we de omgekeerde weg bewandelen om de extreme rijkdom te beschrijven van de gedachtewisselingen en de essentiële thema's die werden besproken.

DE HUIDIGE WERKELIJKHEID

Het zou gemakkelijk zijn om aan het eind van de dag een agenda van grieven op te stellen over alles wat er mis is met de sociale staat in België als het gaat om het beëindigen van de dakloosheid. We hebben echter gezien dat er voor elk probleem waarmee daklozen worden geconfronteerd, ook actoren op het terrein zijn die begeleidingsmethoden hebben ontwikkeld die respectvol zijn en dichter bij de mensen staan.

De diensten hebben zich gediversifieerd en vormen van (zelf) coördinatie en samenwerking opgezet, zodat een netwerk is ontstaan.

Afgaande op de benaderingen bij de grote meerderheid van de vrijwilligersdiensten kunnen we vaststellen dat er op dit moment in alle Belgische gewesten een welfare mix bestaat tussen verantwoordelijkheden van overheden en verantwoordelijkheden van vrijwilligersverenigingen. De overheid heeft de professionalisering, herstructurering en innovatie op het terrein begeleid en ook aangemoedigd.

Als we de sector in België vergelijken met de situatie in het midden van de jaren 1990, kunnen we niet anders dan de grote transformatie vaststellen die zich aan de aanbodzijde op het terrein heeft voltrokken.

Maar ondanks de vele positieve aspecten van de vooruitgang zien we op het terrein een toename, een diversifiëring en een almaar grotere complexiteit van de verzoeken om bijstand, steun en maatschappelijke bescherming. Het aantal dak- en thuislozen is gestegen, hun trajecten zijn complexer geworden en hun potentiële sociale integratie blijft onzeker en precair. Voor sommige mensen zonder de juiste papieren rest slechts humanitaire hulp, minimale medische zorg om te overleven en de hoop op een betere wereld. De realiteit heeft wrede kanten en wie op het terrein werkt, weet dat maar al te goed.

DE DROOM

Het eerste wat iedereen en alle hier aanwezige diensten delen, lijkt ons de vastberadenheid om hulp te bieden en de situatie van mensen op een structurelere manier te veranderen, zodat ze zichzelf kunnen beschouwen als burgers die toegang hebben tot hun rechten en die kunnen opeisen.

Er is nood aan betere kennis, preventie en vroegtijdige actie, gepaste ondersteuning volgens het tempo, de wensen en de behoeften van de persoon, samenwerking, een betere afstemming van het optreden van de verschillende diensten, zodat ze in hun diversiteit kunnen bijdragen aan een maatschappelijke verandering waardoor de droom van het einde van de dakloosheid werkelijkheid kan worden (in een niet al te verre toekomst).

Het is niet voldoende om de competentste hulpsector voor dakloosheid te hebben, er zijn ook andere hefboomen nodig. Er moet structureel, intersectoraal en interministerieel worden opgetreden, door gebruik te maken van de hefboomen van onze sociale bescherming, ons gezondheidsstelsel en de factoren die huisvesting betaalbaar en toegankelijk kunnen maken, en door de begeleidings-, administratieve en juridische procedures open te stellen, zodat mensen hun rechten ten volle kunnen benutten. Daarvoor moet worden gedacht in termen van allianties om voor alle burgers een inclusievere, gastvrijere en meer beschermende wereld op te bouwen. Er is werk aan de winkel, en de enorme energie, creativiteit en 'gezonde woede' die hier aanwezig is, moeten we delen en doorgeven.

Infirmiers de rue asbl

Rue Gheudestraat 21-25/4, 1070 Anderlecht
info@idr-sv.org

IBAN : BE91 0014 6955 7676
BIC : GEBABEBB

www.infirmiersderue.org